

По малярських виставах у Москві.

Одночасовий, щорічний приїзд до Москви з Петербурга двох-трох вистав малярських дає оглядачеві брати до противопоставлення різні напрями штуки й тим справедливійше оцінювати поступові течії російської думки по продукціям малярів. Малярство російське, завдяки не частим пестошам важкої руки цензури, иноді більш має право на назвище тепломіра суспільного настрою, ніж белетристика. Нагадаймо, напр. скільки, підчас студентських закслотів, ми бачили на виставах малярських „Трусів“, що більш, ніж різні відозви й бойовничі поклики, вкликали обурення публіки проти сваволі сучасних інквізиторів-катів двайцятото століття, між тим, як белетристиці годі було тоді й порушувати такі пекучі теми. Стеження розвою штуки у протязі не багатьох навіть років, привчає навіть профана щільно звязувати рух у штуці з загальним рухом суспільства. З погляду на це, треба занотувати, що продукційність біжучого малярського року (а він почав ся в травня минулого) відповідала життю інтелігентної громади російської, як кількістю, так і змістом і через се — не пишна, надто коли пригадати торішні вистави. Є тому й иньша, спеціальна, причина, а саме: торік дві з теперішніх вистав були ювілейні — переносна (передвижная) съвяткувала 30 роковини свого існування, вистава „СПб-ого товариства малярів“ — десяти.

Почнемо з останньої. Петер. товариство, це — *les peintres des salons*, що цурають ся всього неохайного, брудного. У них панують мальовничі крайовиди, кримські та італіянські переважно, голі тіла жіночі, під назвами: псіхей, муз, фортуни і т. п., всякі

natures mortes, барвисті маріни, історичні мотиви, де артисту вільно пишати ся знаттем минулих блискучих строїв, і, хіба випадком якось, промайне малюнок із сучасного життя, тай то тому, що артисту замануло ся змалювати коштовні великопанські меблі, або кольористу одіж, сорокату (завжди сьвяточну, або весільну) „пейзанів“. Напрям цього товариства — „штука для штуки“, краще безідейність, гідке припасовуванне до смаку столичного панства.

Їх техніка цілком відповідає змістови: штрихи рівні, старанно вироблені, кожний прослідок пензля мало не язиком залізаний, кожну стеблинку, або гапличок трохи не за гони видко, наче-б то це не твір живої істоти, а олеографічної друкарні робота. Українським заступником сього товариства є С. Васильківський. З рідних крайовидів сим разом він виставив два ранки, осінній і зимовий, не менш як соті репродукції бо-зна-колишнього первотвору. „Сковородинські псалми“ — нестемениська копія з тогорішньої акварелі (Див. ЛНВ. 1902), „Околиця Харькова“, принадний малюнок села, що впірнув у буйну рослинність вздовж річки в очеретах.

Ще Україну бачимо у „Спецї“ Беркоса, (курний шлях між житами, воли тягнуть візок), та у „Красном п'їтух'ї“ Серг'їєва („Червоному когутї“ так звуть иноді Росіяне пожежу). Ефект пожежі нічної на українському селі. От, сливе й усе наше! Годить ся хіба згадати твори небіщиків: Аскеназія — поета жидівського народа та його історії, та дві картини Семирадского „Танок Єгиптянок“ серед гладкої канви римської і „Вакханалії“ (репродукція).

Заким перейду до „переносної вистави“, скажу декілька слів ще про одну виставу, т. зв. „Весняну академічну“. Заступники її — учні, молодь виключно, що пробує ще сил перед ширшою публікою, або самотужки прокладає собі шлях. Перед декількома роками „російську академію штук“ зреформовано: учням, що вже працюють у майстернях, дано можливість самим вибрати собі керманичів та розвивати ся, взагалі, відповідно вдачі й особистому смаку. Здобутком цієї реформи й єсть та жива течія, що цівкою забила на сих „академічних виставах“. Звісно, що завжди траплятимуть ся дитячі, наївні компонування, або невдале малювання корифеїв штуки, а проте на цій виставі, після Спб-ого

товариства, відпочиваєш морально. Шкода, що сям роком до Москви дісталась лише третина її, порівнюючи з Петербургом, де багато картин покупувано.

Один з плідніших й талановитіших артистів наших є тут Євген Столиця, знавець українських степів. Його етюди, пейзажі, часом чудові. В їх багато й повітря, соковитости й почуття. Переважно він пейзажист, хоча раз-у-раз оживлює степ побутовими сценами з українського життя. Сям разом у його панують хлопята. Видко, що артист їх любить і знає.

Другий наш маляр — Розвадовський. На жаль, у Москві можна бачити лише його невеличку картину: „Ситківці, маєток графа Потоцького“ (Київщина). Лишилися у Петербурзі: Гуцул, Гуцулка, „Думка“, „У Бескидях“, „Могила Шевченка“. Крижницький: „Ярмарок“, „Вечірні тіні“. Бровар: „Весна“ (човнів на Україні — нема). Свищевський: „Вечір“. Зарубін: „Вечір“. Липкін: „Осіній мотив“. До Москви не приїхали ще ось які картини: Вроблевського „На Україні“, Ковалевського „Косарі на Україні“, Красицького „Шлях до Майданівки“, Ціріготті „Ніч на Україні“, Вещилова „Хатки“.

От і все українське, що припадає на 363 числа картин. Нема дива, що й не Українці малюють Україну, але нема дива, що в багатьох талановитих малярів Українців дармо шукатимемо рідних мотивів і тем: напр. д. Куренний, що бере теми зі східнього життя е tutti quanti: Глушенки, Велички, Щербіновські, Мурашки. Останній, дуже талановитий учень Ріпна, вже два роки присилає нецікаві дурнички з париського життя, але заробив собі закордонне пенсіонерство прегарною й великою картиною: „Похорон гетьмана“.

Годить ся спогадати й різьбарство. Різьби у „академіків“ — чимало. Надто бере очи „Проф. М. Антокольський на смертному ліжку“ Гінцбурга (гіпс). Задубіле знесилене погруддє, небіщика з позападаними очима дуже вражає навіть і не нервову людину.

Не розводитимусь багато про переносну виставу, бо, гадаю, її напрям і змагання гаразд відомі й по-за кордоном. Завважу тільки, що сього року, крім славнозвісних імен, підвалин вистави, надбуємо прізвища й молодиків на її. Ці „діти“, що перейняли ся соріозними поглядами на штуку своїх „батьків“, не кажуть поки що нового слова... Переходьмо до Українців. Д. Пимоненко, що то-

рік виставив гарний історичний жанр „У похід“, тепереньки дав „Перекупку“. Великий пейзаж „Череднички“ — дітваки на березі річки; „Віч-на-віч“ — човен на ріці, у повідь; у човні він і вона. Волод. Маковський знову змалював немилуєчий „Ярмарок український“, без якого не змога собі уявити навіть переносну виставу. Крім того крайовид „Україна“, „Женчиха“, „У жнива“, „Воловик“ та ще деякі дрібні типи Чернігівщини, решта-ж усе не українське.

Д. Левченко прислав саму лише візитову картку, сказав би: маленький малюнок „Глушина“.

Ніяким чином не можна обминути величезного образу Іллі Ріпіна, „цвяха“ вистави, хоча й не з укр. життя, що порушив стільки суперечок і розмов. — „Який простір!“ Розлютоване море крижяне. Вітер. Ліворуч від осередку картини на кризі, трохи не по пояс у воді, стоїть веселе подружжя. Він, студент, у розтібнутій шинелі, показує їй рукою перед себе, й каже: який простір! Вона-ж піддержуючи одною рукою капелюх, з усмішкою визирає з під його, держучись коханця за руку. Це алгорія. Молода пара сміливо дивиться на безмежне море життя, не лякаючись ані криги, ні хвилі, що ревучи й страшенно стогнучи навколо, ось-ось поглинуть їх. Техніка цієї картини, як і решти творів Іллі Юхимовича „ріпінська“ — дарма що писано все лівою рукою.

Кінчачи свій огляд українських тем на виставах малярів, я не можу не порушити питання, що само від себе наворачтаєть ся мені на думку: а саме чому ми не маємо досі національного малярства, маючи генієм нашого слова артиста-маляря?

Це питання дуже складне і тут годі зараз докладно застановляти ся над ним, бо воно вимагає спеціальних розвідок, насамперед — філософської: що таке націоналізм у штуці, а далі історичної: якими прикметами відзначались українські артисти починаючи з князівської доби по сей день, та як відбивалась психіка національна у творах „синів України на чужій роботі“, тоб-то, чи можливо поветати українській школі малярів, різьбарів та будовничих серед иньших, більш сприяючих обставин, ніж сучасні. На се я подбаю відповісти иньшим разом, але, попереджаючи трохи свій вивід, завважу, що подібно як наша вбога наука, наша злиденна музика викохались і вигодувались на чужих закладах, на чужому ґрунті, так і малярство українське може з ширенням са-

мосьвідомости й національної самоповаги зародитись на польському та московському ґрунті, а проте, будучи само могутним чинником самопізнання національного малярства відіграє велику ролю в нашій будущій історії, коли мати-ме міцну опору в „Українській Академії Штуки“. Звісно, що завчасу поратись із якоюсь там Академією малярства, поки ще університетську справу не полагоджено. Однак, зважаючи річ про таку інституцію, я певний, що її потреба почувається ся вже тепер, та що дуже-дуже незабаром вона може зробити ся навіть пекучою.

Петро Перекидько.

